

Lady Chatterley's Lover

D.H. Lawrence

Uit het Engels vertaald
en van een nawoord en noten voorzien
door Jolande van der Klis

Uitgeverij IJzer
Utrecht

Hoofdstuk 1

We leven in een van tragiek doortrokken tijd, en daarom willen we er geen tragedie van maken. De ramp heeft zich voltrokken, alles om ons heen ligt in puin, en we beginnen voorzichtigjes weer een nieuwe leefomgeving te creëren, voorzichtigjes weer vooruit te kijken. Het is wel hard werken: er leidt geen geplaveide weg naar de toekomst, maar we proberen de hindernissen te omzeilen of klimmen er desnoods overheen. We moeten doorleven, hoeveel we ook voor onze kiezen hebben gekregen.

Dat was min of meer de situatie waarin Constance Chatterley verkeerde. Door de oorlog was de wereld om haar heen ingestort. Maar ze was ervan doordrongen dat ze moest doorleven en er het beste van maken.

In 1917 was ze getrouwd met Clifford Chatterley, toen hij een maand met verlof thuis was. Hun wittebroodsweken duurden dus ook een maand. Daarna keerde hij terug naar Vlaanderen, om zes maanden later min of meer aan flarden weer naar Engeland verscheept te worden. Constance, zijn vrouw, was toen drieëntwintig jaar, en hij negenentwintig.

Het was wonderbaarlijk hoe hij zich aan het leven vastklampte. Hij ging niet dood en de flarden leken weer aan elkaar te groeien. Twee jaar lang lag hij in het ziekenhuis. Toen werd hij genezen verklaard en kon hij weer naar het land der levenden terugkeren – met een lichaam waarvan de onderste helft, tot aan de heupen, blijvend verlamd was.

Dat was in 1920. Samen met Connie keerde Clifford terug naar zijn ouderlijk huis, het familielandgoed Wragby Hall. Zijn vader was inmiddels gestorven en Clifford was nu een baronet, sir Clifford, en Constance dus lady Chatterley. Ze begonnen hun huishouden en getrouwde leven in de tamelijk troosteloze Chatterley-residentie op een ietwat ontoereikend budget. Clifford had

nog een zus, maar zij was naar elders vertrokken. Er waren verder geen andere familieleden. Zijn oudste broer had de oorlog niet overleefd. Voor altijd verlamd en in de wetenschap dat hij nooit kinderen zou krijgen, keerde Clifford terug naar de walmende Midlands om zolang hij kon de naam Chatterley levend te houden.

Maar erg terneergeslagen was hij niet. Hij kon zichzelf behelpen met een rolstoel, en hij had een invalidewagentje voorzien van een bescheiden motortje waarmee hij langzaam door de tuin kon rijden en het aanpalende mooie, melancholieke park bezoeken waar hij werkelijk bijzonder trots op was, al deed hij er tamelijk laconiek over.

Omdat hij zoveel geleden had, was het vermogen om te lijden hem tot op zekere hoogte ontglipt. Hij was opmerkelijk blijmoedig en monter gebleven, vrolijk, zou je haast zeggen, met die blozende, gezonde gelaatskleur van hem en die lichtblauwe, uitdagend heldere ogen. Zijn schouders waren breed en sterk, en in zijn handen was hij nog sterker. Hij was duur gekleed en droeg opvallende dassen uit Bond Street. Maar op zijn gezicht kon je nog die behoedzame blik ontwaren, dat beetje afwezige dat invaliden hebben.

Hij had zó op een haar na het leven gelaten, dat de restanten ervan hem buitensporig dierbaar waren. Je kon duidelijk aan zijn levendige, heldere oogopslag zien hoe geweldig trots hij was dat hij die enorme klap had overleefd. Maar hij was zo ernstig beschadigd dat iets binnen in hem was afgestorven, dat hij een deel van zijn gevoel was kwijtgeraakt. Er was daar alleen nog maar een ontzielde leegte.

Constance, zijn vrouw, was een blozend plattelandskind met zacht bruin haar, een stevig lichaam en lome bewegingen, maar liep over van levenslust. Ze had grote, verbaasde ogen en een zachte, bescheiden stem, en ze zag eruit alsof ze zo uit haar geboortedorp was weggelopen.

Maar niets was minder waar. Haar vader was de eens befaamde kunstenaar sir Malcolm Reid. Haar moeder had in die gelukkige, zeg maar prerafaëlitische dagen deel uitgemaakt van de intel-

lectuele Fabians*. In de omgang met kunstenaars en ontwikkelde socialisten hadden Constance en haar zus Hilda een in esthetisch opzicht wat je noemt onconventionele opvoeding genoten. Ze waren meegenomen naar Parijs en Florence en Rome om kunst op te snuiven, maar ook naar andere oorden als Den Haag en Berlijn, naar de grote socialistische conventies waar redevoeringen klonken in alle beschaafde talen en waar niemand een blad voor de mond nam.

De twee meisjes waren daardoor al van jongs af aan volkomen vertrouwd met kunst en ideële politiek. Het was hun natuurlijke biotoop. Ze waren tegelijk kosmopolitisch en provinciaals, met het kosmopolitische provincialisme van kunst die hand in hand gaat met louter sociale idealen.

Op hun vijftiende waren ze naar Dresden gestuurd, voor onder andere een muziekstudie. En ze hadden het daar enorm naar hun zin gehad. Ze gingen vrij om met andere studenten, discussieerden met de jongens over filosofische, sociologische en artistieke kwesties, en waren daar net zo bedreven in als die jongens zelf. In feite beter nog, omdat ze meisjes waren. En ze trokken eropuit naar de bossen met stoere jongens gewapend met gitaren, pling-pling! Ze zongen Wandervogel-liederen en ze waren vrij. Vrij! Dat was waar het om draaide. Buiten in de wijde wereld, buiten in de bossen bij het ochtendgloren, samen met ferme jongens voorzien van een fraaie strot, vrij om te doen wat ze wilden, en boven alles te zeggen wat ze wilden. Want communiceren was het allerbelangrijkste: de hartstochtelijke uitwisseling van ideeën. De liefde was daarvan maar een klein onderdeel.

Zowel Hilda als Constance hadden tegen de tijd dat ze achttien waren hun eerste voorzichtige seksuele ervaringen opgedaan. De jongens met wie ze zo gepassioneerd discussieerden en zo lustig zongen en zo vrij als een vogeltje onder de bomen kampeerden,

* Op p. 393 e.v. worden per hoofdstuk zaken toegelicht die vragen zouden kunnen oproepen, evenwel zonder dat die met storende asterisken in de tekst zijn aangegeven.

wilden natuurlijk wel meer dan dat. De meisjes aarzelden; maar ach, er was zoveel over te doen, het was kennelijk zo belangrijk. En die jongens waren zo aardig en zo vol verlangen. Waarom zou een meisje dan niet royaal zijn, en zichzelf geven?

Dus hadden ze zichzelf gegeven, allebei aan een jongen met wie ze het meest spitsvondig en vrijmoedig hadden gebekvecht. Dat bekvechten, die discussies waren waar het om draaide: het vrijen was niet meer dan een soort primitieve terugval en een beetje een anti-climax. Naderhand was je niet meer zo verliefd op die jongen, vond je hem zelfs een beetje een zak, alsof hij je privacy en je innerlijke vrijheid had geschonden. Want voor een meisje hing natuurlijk je hele zelfrespect, en wat je voorstelde in het leven, af van het bereiken van een absolute, volmaakte, pure en onbegrensde vrijheid. Waar draaide het leven van een meisje anders om? Het draaide om het afschudden van die aloude, stuitende, relationele onderwerping.

En hoe je het ook romantiseerde, dat seksgedoe was een van de oudste en stuitendste vormen van relationele onderwerping. Dichters die er hoog over opgaven waren bijna altijd mannen. Vrouwen wisten altijd al dat er iets beters bestond, iets hogers. En nu wisten ze het zekerder dan ooit. Die schitterende, pure vrijheid van de vrouw was oneindig veel mooier dan wat voor lichamelijke liefde ook. Het enige jammere was dat mannen wat dat betreft zo achterliepen bij vrouwen. Ze hielden vast aan dat seksgedoe alsof het hitsige reuen waren.

Maar een vrouw moest nu eenmaal toegeven. Een man was wat zijn verlangens betreft net een kind. Een vrouw moest toegeven aan wat hij wilde, of hij zou waarschijnlijk als een kleuter stennis schoppen en ervandoor gaan en een in feite prima relatie verpesten. Maar een vrouw kon zich aan een man uitleveren zonder dat ze ook haar innerlijke vrije zelf inleverde. Dat hadden die dichters en die kletsmeiers over seks kennelijk niet echt in de gaten gehad. Een vrouw kon een man nemen zonder zichzelf echt te geven. En ze kon hem zeker nemen zonder dat hij macht kreeg over haar. Het was eerder zo dat ze dat seksgedoe kon gebruiken om macht te krijgen over hém. Ze hoefde zich alleen maar in te houden bij het vrijen en hem als eerste te laten klaarkomen zonder zelf een

orgasme te krijgen; vervolgens kon ze dan het samenzijn langer laten voortduren en hem gewoon als gereedschap gebruiken om zelf haar hoogtepunt te bereiken.

De zusjes waren allebei ingewijd in de liefde tegen de tijd dat de oorlog uitbrak en ze snel weer naar huis werden gehaald. Geen van beiden was ooit verliefd geweest op een jongen als ze niet ook verbaal aan elkaar gewaagd waren, dat wil zeggen, als ze niet werkelijk geïnteresseerd waren in het communiceren met elkaar. De verbaazingwekkende, de intense, de ongelofelijke opwinding die ontstaat als je urenlang, elke dag weer, maandenlang gepassioneerd discussieert met een echt slimme jongen – dat hadden ze nooit kunnen denken totdat het gebeurde! De paradijselijke belofte: *Gij zult mannen hebben om mee te communiceren*, die had niemand ooit hardop uitgesproken. Die belofte was al vervuld voordat ze goed en wel wisten wat die precies inhield.

En als er door die levendige en verheven discussies dan een intimiteit ontstond die dat seksgedoe min of meer onvermijdelijk maakte, hup dan maar. Het betekende het einde van een hoofdstuk. En het bracht ook een ander soort opwinding met zich mee: een merkwaardig vibrerende opwinding binnenin je lichaam, een laatste stuiptrekking van geldingsdrang, zoiets als het laatste woord, spannend en net zoiets als de rij asterisken die het eind van een paragraaf markeert, en de overgang naar iets nieuws.

Toen de meisjes in 1913 voor de zomervakantie naar huis kwamen, toen Hilda twintig was en Connie achttien, zag hun vader meteen dat ze seksuele ervaring hadden opgedaan. *L'amour avait passé par là*, zoals de uitdrukking luidt: daar is de liefde overheen gegaan. Maar hij wist zelf ook van wanten en bemoeide zich er niet mee. Wat hun moeder betreft: dat was een zenuwzieke vrouw die nog maar een paar maanden te leven had, en ze wilde dat haar dochters 'vrij' waren, en 'zichzelf zouden worden'. Zijzelf was nooit in staat geweest om helemaal zichzelf te zijn, dat was haar niet gegund. De hemel mag weten waarom, want ze was een vrouw met een eigen vermogen die kon doen en laten wat ze wilde. Ze gaf haar man de schuld. Maar in feite lag het aan een of ander al lang geleden opgedaan idee over autoriteit waar ze zich niet van kon losmaken.

Het had niets te maken met sir Malcolm, die zijn neurotische, vijandige en hooghartige vrouw haar eigen boontjes liet doppen en gewoon zijn gang ging.

Dus waren de meisjes 'vrij' en gingen terug naar Dresden, naar hun muziek, de universiteit en de jongens. Ze hielden allebei van hun vriendje, en hun vriendjes hielden van hen, met alle hartsucht die de intellectuele bekoring oproept. Alle prachtige dingen die die jongens dachten en zeiden en opschreven, dachten en zeiden en schreven ze voor hun meisjes. Connies vriendje was muzikaal, dat van Hilda technisch. Maar hun hele leven draaide om hun meisjes. Dat wil zeggen, in hun van intellectuele vervoering overlopende hoofd. Op een ander front werden ze aan het lijntje gehouden, al hadden ze daar geen idee van.

Ook bij hen was het duidelijk dat de liefde eroverheen was gegaan, dat ze, om precies te zijn, de fysieke ervaring hadden opgedaan. Het is opmerkelijk wat een subtiele maar onmiskenbare verandering dat teweegbrengt, zowel in een mannen- als in een vrouwenlichaam: vrouwen komen tot bloei, krijgen rondere vormen, verliezen hun jeugdige hoekigheid en stralen iets hunkerends of opgetogens uit; mannen worden veel rustiger, meer in zichzelf gekeerd, de vorm van hun schouders en hun billen wordt minder uitgesproken, terughoudender.

Tijdens het daadwerkelijke seksuele hoogtepunt leverden de zusjes zich bijna uit aan die vreemde mannelijke macht. Maar al snel herstelden ze zich, reduceerden het seksuele hoogtepunt tot een bijzondere gewaarwording en behielden hun vrijheid. De jongens daarentegen leverden zich uit dankbaarheid voor de vrijpartij met hun hele ziel en zaligheid aan hun meisjes over. En keken na afloop alsof ze hun laatste oortje hadden versnoept. Connies vriendje kon een beetje knorrig zijn, en dat van Hilda een beetje pesterig. Maar zo zijn mannen nu eenmaal! Ondankbaar en nooit tevreden. Als je niet met ze naar bed gaat hebben ze de pest aan je omdat je niet wilt. En als je wel met ze naar bed gaat hebben ze ook de pest aan je, maar dan ergens anders om. Of helemaal nergens om, behalve dan dat ze als verwende kleuters nooit tevreden kunnen zijn met wat ze hebben, wat je als vrouw ook doet.